

Noutăți științifice

NOUTAȚI ÎN ISTORIOGRAFIA ROMÂNEASCĂ ȘI STRĂINĂ (VIII) *

În 1987 istoricii din țara noastră au ținut să întâmpine aniversarea unor importante evenimente din trecutul de luptă al poporului nostru cu noi lucrări (culegeri de documente, monografii, studii și articole) punând în circuitul științific noi și noi izvoare de arhivă, de ex. împlinirea a 110 ani de la Războiul de independență al României din anii 1877—1878, a 80 de ani de la Marea răscoală a țăranilor din 1907, a 70 de ani de la celebrele bătălii de la Mărășești, Mărăști și Oituz din timpul primului război mondial. În acest sens menționăm mai întâi studiul lui P. Oprescu, *Statutul juridic al României pînă la proclamarea independenței în lumina dreptului internațional al vremii* („Revista de istorie“ 4/1987, p. 372—383) în care autorul arată că pînă la 1856 suveranitatea românilor n-a fost niciodată încălcată de Înalta Poartă dar a fost restrînsă prin abuzuri de către aceasta, iar după aceasta dată Principatelor române s-au bucurat de garanția colectivă a marilor puteri europene. În privința Mării răscoale a țăranilor din 1907 a fost publicat ultimul volum, al V-lea, din seria *Documente privind marea răscoală a țăranilor din 1907*, București, Ed. Academiei, 1987, 452 p. elaborat de un colectiv de specialiști coordonat de I. Popescu-Puțuri, A. Deac și I. Ilincioiu. Documentele au fost dispuse tematic în trei părți: I. Atitudinea clasei muncitoare, a mișcării socialiste, a intelectualității și a altor pături și categorii sociale față de răscoală: 164 documente din perioada ianuarie-octombrie 1907; II. Ecoul răscoalei în teritoriile românești aflate sub dominația străină: 73 documente din luna martie 1907; III. Ecoul răscoalei în străinătate: 102 documente din perioada martie 1907—aprilie 1910. Volumul se încheie cu un indice general de nume geografice. La acest volum mai adăugăm câteva interesante studii: I. Popescu-Puțuri, *Semnificația istorică a mării răscoale a țăranilor* („Anale de istorie“, 1/1987, p. 3—14); I. Ilincioiu, *Solidaritatea clasei muncitoare, a intelectualității și a altor categorii sociale cu lupta eroică a țărănimii* („Anale de istorie“, 1/1987, p. 15—31), M. Iosa, *Moment de răscruce în istoria țărănimii* („Revista de istorie“, 2/1987, p. 109—118), D. Hurezeanu, *Răscoala din 1907 și sensurile istoriei moderne a României* („Revista de istorie“, 2/1987, p. 119—133). Despre victoriile armatei române pe frontul de la Mărășești din vara anului 1917 reținem articolele următoare: V. Alexandru, Gr. Alexandru, *Ecoul internațional al eroismului ostașilor români în luptele din 1917* („Anale de istorie“, 4/1987, p. 73—88), P. Oprescu, *Marile victorii românești din 1917 în contextul relațiilor politice și militare cu aliații* („Revista de istorie“, 7/1987, p. 659—669) în care autorii utilizînd valoroase documente din arhive au scos în evidență importanța hotărîtoare a acestor confruntări militare cu armatele Triplei alianțe nu numai pe plan național dar și european, ele determinînd în lunile care au urmat cursul general al războiului încheiat cu victoria deplină a Antantei.

* vezi „Studii și articole de istorie“, XLIII—LVI, 1981—1987.

În istoriografia românească din acest an s-au impus totodată și câteva volume de *izvoare documentare și narative* de ex. Dionisie eclesiarhul, *Hronograf 1764—1815*, București, Ed. Acad. 1987, 184 p., lucrare apărută în colecția „Cronici medievale ale României”, X, sub redacția lui D. Bălașa și N. Stoicescu. Reedita-rea cronicii (ediții mai vechi din 1863 și 1934) se impunea mai de multă vreme și mai ales era nevoie de o ediție critică, cum este cea de față, în partea introductivă aflându-se date interesante relativ la biografia cronicarului, la conținutul operei, la izvoarele folosite, etc.; Gheorghe Brancovici, *Cronica românească*, (București, Ed. Academiei, 1987, 93 p.), inclusă tot în colecția „Cronici medievale ale României”, XI, sub redacția lui D. Mioc și M. Adam Chiper. Ediție critică ca și cea precedentă cuprinde un studiu introductiv cu date biografice privind pe cronicar, o prezentare a conținutului operei, a concepției cronicarului, a izvoarelor utilizate. Perioada la care se referă începe cu originile poporului român și se încheie cu anul 1686. Cu acelaș profil este și volumul care cuprinde două cronici moldovenești: Pseudo-Enache Kogălniceanu, *Letopiseșul Țării Moldovei de la domnia întâi și pînă la a patra domnie a lui Constantin Mavrocordat voevod (1733—1774)* și Ioan Canta, *Letopiseșul Țării Moldovei de la a doua și pînă la a patra domnie a lui Constantin Mavrocordat voevod (1741—1769)*, București, Ed. Minerva, 1987, 266 p., apărută în colecția „Restitutio”, ediție critică, autori: Aurora Ilieș și Ioana Zmeu. În studiul introductiv sînt date biografice despre cei doi cronicari, conținutul cronicilor, concepția istorică a acestora. Un alt volum cuprinde mai multe cronici, intitulat: *Izvoare narative interne privind revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu*, (Craiova, Ed. Scrisul românesc, 1987, 218 p.), elaborat de un colectiv de specialiști coordonat de G. D. Iscru acesta însumînd următoarele opere: Naum Rîmniceanu, *Corespondența moldoveanului cu munteanul*; și *Izbucnirea și urmările zaverei din Valahia*; Ștefan Ioan Fănuță, *Jalnica cîntare a lui Zilot*; Iordache Goleșcu, *Prea scurtă însemnare dă turburarea Țării Românești*; Andronic Badenski, *Memoriu asupra Eterlei*; Popa Ilie de la minăstirea Butoi, *Un fragment de cronică*. În introducere se dau date biografice ale autorilor cronicilor, se subliniază valoarea istorică a acestor opere. Iată și un volum de documente: *Documente din istoria mișcării revoluționare și democratice de tîneret din România*, vol. II, (1922—1933), București, Ed. Politică, 1987, 364 p., cuprinde 165 documente și materiale de arhivă (cele mai multe) și publicații, care se referă la înființarea și activitatea organizațiilor socialiste și social-democratice de tîneret, create în anii 1929 și 1930, care prin lupta lor au militat pentru înființarea frontului uniunii muncitorești în marile bătălii de clasă din anii 1929—1933.

În privința *lucrărilor de sinteză privind istoria României* semnalăm cunoscuta lucrare *Istoria militară a poporului român*, de data aceasta cu vol. III „Epopoea luptei naționale pentru unitate, libertate și integritate teritorială din epoca lui Mihai Viteazul pînă în ajunul revoluției populare conduse de Horea (1550—1784)” și vol. IV, „Epoca revoluțiilor de eliberare națională și socială, de la revoluția populară din 1784 la cucerirea independenței depline 1877—1878”, București, Ed. Militară, 1987, 686 + 1105 p., apărute sub egida Comisiei române de istorie militară și a Centrului de studii și cercetări de istorie și teorie militară, elaborate de un larg colectiv de specialiști sub îngrijirea unei Comisii de coordonare, coordonator principal general locot. dr. Ilie Ceaușescu. Fiecare volum însoțit de numeroase hărți, planuri, planșe, schițe, ilustrație bogată în alb-negru și color, glosar de termeni de specialitate, bibliografie generală și la fiecare mare capitol, indice general, informează pe cititor asupra stadiului actual al cercetării privind societatea românească din perioada 1550—1878, organizarea militară a românilor.

aspectul militar al mișcărilor sociale, evoluția gândirii și artei militare, lupta întregului popor pentru menținerea ființei naționale în evul mediu și epoca modernă.

Din categoria *lucrărilor speciale* prezintă un interes deosebit ca tematică cele relativ la *istoria veche a României*, de ex. M. Cîrciumaru, *Mărturii ale artei rupestre preistorice în România*, București, Ed. Sport-Turism, 1987, 236 p. + 1 h. După o scurtă incursiune în preistorie, autorul prezintă pagini din istoria descoperirii artei rupestre pe plan mondial și în România subliniind faptul că unele realizări ale acestei arte pe teritoriul românesc sînt unicate în sud-estul Europei, de ex. cele din peștera Cuciulat (jud. Sălaj); o bogată ilustrație alb-negru și color însoțește textul. Alex. Vulpe, M. Zahariade, *Geto-dacii în istoria milenară a lumii antice*, București, Ed. Militară, 1987, 224 p. + 16 p. ilustrații. Adresîndu-se specialiștilor și publicului avizat autorii prezintă principalele momente din istoria geto-dacilor și semnificația lor pe plan universal; este de fapt o sinteză despre civilizația geto-dacă cuprinzînd aspecte militare, politice, economice, culturale. O altă lucrare cu profil similar este L. Marghitan, *Decebal*, București, Ed. Militară, 1987, 190 p. elaborată cu prilejul împlinirii a 1900 ani de la urcarea pe tron a acestui monarh, în care este subliniată personalitatea acestuia în contextul evenimentelor politice și militare ale lumii romane și pontice. M. Bărbulescu, *Din istoria militară a Daciei Romane. Legiunea V-a Macedonica și castrul de la Potaissa*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1987, 204 p. Un volum privind procesul de romanizare al Daciei, are ca temă prezența și activitatea legiunii a V-a Macedonica pe parcursul unui secol (168—271) într-un moment de răscruce al menținerii frontierei Imperiului roman în spațiul carpato-danubian, pontic. În prima parte este prezentată această legiune în cadrul Imperiului roman iar în a doua parte cercetările arheologice din castrul de la Potaissa, locul de reședință al legiunii respective. Cît privește lucrarea lui O. Toropu și C. Tătulea, *Sucidava-Celei*, București, Ed. Sport-turism, 1987, 275 p. apărută în colecția „Monumente și muzee”, aceasta cuprinde o privire de ansamblu al teritoriului fostei așezări dace din neolitic pînă în secolul al XVII-lea, din care rezultă continuitatea de locuire și în epoca romană și paleobizantină dar și în evul mediu cînd a fost vatra străveche românească. Autorul completează volumul cu informații relativ la monumentele arheologice din zonă, muzeele și colecțiile muzeale din Corabia, Sucidava și Orlea, precum și monumentele comemorative pînă în epoca modernă.

Din categoria lucrărilor privind *istoria medie* menționăm: A. Pippidi, *Mihai Viteazul în arta epocii sale*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1987, 155 p. + 41 ilustrații, în care autorul trece în revistă realizările artistice avînd ca temă portretul lui Mihai Viteazul, creații ale oamenilor de artă din diferite țări europene în sec. XVI—XVII; un capitol special informează pe cititor cu privire la istoriografia românească despre acest portret (sec. XIX—XX); lucrare bilingvă în română și germană * * * *Marele Mircea voevod*. București, Ed. Academiei, 1987, 537 p. O culegere de studii și articole (23 la număr) aparținînd unor specialiști, coordonator I. Pătroi, privind pe viteazul domn al Țării Românești și epoca în care a trăit, un loc important ocupînd preocupările acestuia în lupta pentru apărarea independenței țării, al dezvoltării economice, sociale, militare, culturale; autorii au tratat multiplele aspecte subliniind locul țării române în contextul european, au făcut valoroase considerații privind localizarea Rovinelor și Podunavei, sau o nouă datare a luptei de la Rovine (mai 1395); Al. Ligor, *Prin Moldova lui Vasile Lupu*, București, Ed. Sport turism, 1987, 180 p. Autorul face o incursiune în trecutul Moldovei pe timpul acestui domn la mijlocul sec. XVII analizînd viața economică, socială, politică și culturală pe baza materialelor documentare publicate

și din arhive ; în anexa „Repere cronologice ale vieții culturale“ pentru anii 1634—1653, ilustrație bogată ; se poate recomanda elevilor ca lectură suplimentară. P. P. Panaitescu, *Nicolae Milescu spătarul (1636—1708)*, Iași, Ed. Junimea, 1987, 110 p. editată de St. Gorovei. Se dă versiunea românească realizată de Silvia P. Panaitescu a lucrării apărută inițial în l. franceză (Paris, 1925) pe baza unei documentări riguroase de arhivă. Lucrarea reprezintă o valoroasă contribuție la istoria culturii românești din Moldova în sec. XVII în care se evidențiază și orizontul european științific al marelui cărturar ; G. Nussbächer, *Din cronici și hrisoave. Contribuții la istoria Transilvaniei*, București, Ed. Kriterion, 1987, 388 p. ; pe baza unor documente din arhive autorul ne prezintă aspecte interesante din istoria Transilvaniei medievale din punct de vedere economic, politic și cultural, în corelare cu situația din Țara Românească și Moldova în aceiași vreme (sec. XV—XVII). P. Cernovodeanu, *Elemente incipiente ale burgheziei în societatea românească sub fanarioți*, în „Revista de istorie“, 5/1987, p. 479—492. În problema originilor burgheziei române autorul emite o ipoteză de lucru potrivit căreia noua clasă socială a avut un caracter comercial și preindustrial (?) în secolul al XVIII-lea iar după 1821 aceasta începe să se cristalizeze odată cu contopirea făcută cu o parte a boierimii animată de idei liberale, și avansată din punct de vedere intelectual.

Tot atât de interesante sînt și acele lucrări privind istoria modernă. Ne referim mai întîi la K. Hitchins, *L-Idée de nation chez les roumains de Transylvanie 1691—1849*, București, Ed. Științifică și enciclopedică, 1987, 237 p. Principalele probleme care au preocupat pe autor sînt : Unirea bisericii cu Roma ; Nașterea concepțiilor de națiune etnică în gîndirea politică a lui Ioan Inochentie Klein ; Ortodoxia și tradiția ; Reprezentanții luminilor ; În Transilvania ; Cristalizarea națiunii române și prezența ei în viața politică ; Triumful națiunii române în luptele politice din 1848—1849, etc. Lucrarea reprezintă o tentativă a autorului de a urmări dezvoltarea ideii de națiune din momentul cînd s-a născut spontan în conștiința poporului pînă la nașterea conceptului modern de națiune pînă la 1848. A. Iordache, Apostol Stan, *Apăraarea autonomiei Principatelor române 1821—1859*, București, Ed. Academiei, 1987, 216 p. ; volumul cuprinde două părți din punct de vedere cronologic, prima parte perioada 1821—1848, a doua perioadă, 1848—1859 ; autorii prezintă evoluția rapidă a luptei poporului român pentru redobîndirea autonomiei depline a Țării Românești și Moldovei pe calea revoluțiilor din 1821 și din 1848 și a mișcării unioniste, pentru a se pune bazele statului modern de nivel european. * * * *Commission européenne du Danube 1856—1949*, București, 1987, 251 p. Lucrarea este un inventar arhivistic de 1438 documente provenite din fonduri diferite care privesc relațiile internaționale europene legate de problema navigației dunărene, și implicațiile economice sociale și politice ale acesteia. M. Badea, Doina Smîrcea, *Clasa muncitoare și orientările politicii externe a României 1893—1944*, București, Ed. Politică, 1987, 300 p., pe baza documentelor publicate dar și din arhive din țară și de peste hotare autorii subliniază prezența activă a clasei muncitoare din țara noastră, după crearea P.S.D.M.R., în viața politică și mai ales în rezolvarea problemelor de politică externă, care stăteau în fața guvernelor aflate la conducerea țării, fie prin interpretările deputaților socialiști făcute în parlament, fie prin campania de presă organizată. * * * *România în anii primului război mondial*, vol. 1 și 2, București, Ed. Militară, 1987, 1564 p. elaborată de un larg colectiv de specialiști sub egida unei comisii de coordonare condusă de general locot. Ilie Ceaușescu ; lucrarea avînd ca sub titlu „Caracterul drept eliberator al participării României la

război" cuprinde în primul volum o amplă frescă a situației interne și externe a țării noastre în ajunul primului război mondial, urmată de expuneri ample relativ la începutul acestei mari conflagrații, la perioada neutralizării, la intrarea României în război alături de puterile Antantei, la campania din 1916, iar în al doilea, o analiză temeinică a situației sociale, politice și militare din primăvara anului 1917, urmată de prezentarea luptelor eroice ale armatei române din vara aceluiași an privite în contextul operațiilor militare și de pe celelalte fronturi de pe continent; totodată se dau știri valoroase relativ la situația României sub ocupația inamicului, la luptele duse de populația civilă contra ocupanților. Lucrarea se încheie cu prezentarea pe larg a înfăptuirii statului național unitar român la 1 decembrie 1918, cu apărarea unității naționale în 1919 și cu lupta diplomatică a României pentru recunoașterea internațională a statului național unitar. În ambele volume sînt numeroase hărți, planuri, planșe, grafice, ilustrații în alb-negru și color de epocă, fiecare capitol principal fiind urmat de bibliografie.

În domeniul *istoriei contemporane a României* atrag atenția două lucrări și anume H. Brestoiu, *O istorie mai puțin obișnuită: în culisele frontului secret din România*, București, Ed. Politică, 1987, 367 p., dispunînd de o informare de arhivă de excepție, autorul introduce pe baza acestuia o analiză a evenimentelor din ajunul și din timpul celui de al doilea război mondial în care a fost direct implicată țara noastră și arată cum s-a desfășurat în România activitatea unor agenți secreți ai serviciilor de informații nu numai nazist dar și englez și american care a influențat în mod hotărîtor mersul operațiilor militare de pe fronturile europene. Cît privește studiul lui Tr. Udrea, *Preliminariile semnării convenției de armistițiu între România și națiunile Unite* („Revista de istorie“, 8/1987, p. 780—789), se impune prin noutatea materialului documentar pe baza căruia se poate cunoaște împrejurările dramatice în care s-a aflat România după actul istoric de la 23 August 1944 cînd pe deoparte a întors armele contra Germaniei hitleriste începînd prin eliberarea teritoriului național de dominația acesteia iar pe de alta cooperînd cu armata sovietică a negociat la Moscova, stabilirea unui nou statut politic internațional pe baza semnării convenției de armistițiu de care a luat cunoștință abia la 11 septembrie. La rîndul lui articolul lui Gh. Surpat, *Agricultura românească la 25 de ani de la încheierea cooperativizării. Înăptuirea noii revoluții agrare*, („Revista de istorie“, 4/1987, p. 331—346), scoate în evidență politica agrară promovată de statul român prin care dezvoltarea intensivă și modernizarea acestui sector foarte important al economiei a cunoscut cele mai înalte valențe ale existenței sale, reflectată nu numai în sporirea suprafeței de cultură dar și diversificarea subramurilor de producție și mai ales prin realizarea unor producții fără precedent.

Și în trecut și în prezent cercetările istorice românești s-au concentrat și se concentrează și asupra temei privind însemnătatea contribuției poporului român la istoria celorlalte popoare de pe continentul european sau din alte continente, adevăr istoric demonstrat de istoricul N. Iorga în urmă cu peste o jumătate de secol prin publicarea operei intitulată *La place des Roumains dans l'histoire universelle*, București, 1935—1936, 3 vol., lucrare reeditată de curînd. În contextul acestei idei menționăm apariția cîtorva volume cu titlul *Românii în istoria universală*, Iași, 1986—1987, o remarcabilă culegere de studii, articole și documente, rod al muncii unor specialiști publicată sub egida unor coordonatori: I. Agrigoroaiei, Gh. Buzatu, V. Cristian proiectat și realizat în cadrul Catedrei de istorie națională și universală de pe lîngă Facultatea de istorie-filologie

precum și al Institutului de istorie și arheologie „A. D. Xenopol“ din cadrul Universității „Al. I. Cuza“ din Iași. Volumul I (727 p.) cuprinde lucrări privind momente din istoria poporului român în contextul istoriei universale, relațiile poporului român cu alte popoare vecine sau mai îndepărtate, reflectarea unor evenimente din țara noastră în presa străină, în istoriografia europeană și americană, contribuția poporului român, la evenimente de importanță europeană, etc. Volumul II (818 p.) are grupate materialele publicate în mai multe capitole și anume: I. Informații despre români în mileniul I; II. Imaginea celuilalt: istoria românilor în scrieri și documente străine. Români și viziunea lor asupra istoriei lumii; III. Locul și rolul românilor în raporturile internaționale dealungul secolelor; relațiile bilaterale și multilaterale în context mondial; interferențe, determinări reciproce și evoluții paralele; IV. Din istoria culturii române și universale; V. Români și lumea secolelor XIX—XX; VI. Al doilea război mondial și România; VII. România în fața marilor congrese de pace și organisme internaționale; VIII. Raporturi politice și alianțe dinastice medievale; IX. Istorie și istoriografie; X. Documente. Volumul II partea 2 (Iași, 1987, 290 p.) cu subtitlul, „Români în scrieri și documente străine“ cuprinde șase studii ample având în anexă documente din arhive transcrise integral. Primul din ele privește modul cum se reflectă istoria românilor în publicațiile și manuscrisele europene din sec. XVIII. Celelalte se referă la situația României în 1944 înainte și după actul istoric de la 23 August până în 1947 cum reiese din documentele de arhivă aflate în S.U.A. și Marea Britanie și din presa internațională a vremii. Pentru o mai bună orientare a cititorului acest volum este însoțit de un indice general de nume proprii și geografice. Cele trei volume sînt de un real folos pentru cei interesați în cunoașterea modului cum istoria poporului român a fost și este cunoscută peste hotare și cum poporul român a contribuit la istoria altor popoare de pe continentul nostru în special.

În istoriografia românească au mai apărut în 1987 și lucrări originale și traduceri de *istorie universală*. Așa de ex. pentru *epoca veche* remarcăm volumele F. Buffiere, *Miturile lui Homer și gândirea greacă*, București, Ed. Univers, 1987, 660 p., traducere din l. franceză, cuprinde în mai multe capitole o prezentare a modului cum pe o perioadă de un mileniu (sec. VI î.e.n.—V e.n.) au fost interpretate miturile homerice de istorici și filozofi și cum apoi acestea au pătruns în cultura europeană antică și medievală lăsînd urme adînci în literatura și știința de pe continentul nostru (filologie, medicină, astrologie, istorie, filosofie, artă militară, arhitectură, științele politice, etc.) pînă la sfîrșitul primului mileniu din e.n. Cit privește lucrarea lui P. Leveque, intitulată *Aventura greacă*, București, Ed. Meridiane, 1987, 2 vol., aceasta este o sinteză a istoriei grecești pe o durată de 5000 de ani, din neolitic pînă la instaurarea dominației romane, în care sînt tratate toate aspectele dezvoltării societății în cadrul unei periodizări ad-hoc.: aheana, arhaica, clasică și elenistică; textul este însoțit de o bogată ilustrație alb-negru și color; de un real folos sînt tabelele cronologice întocmite de Monique Clavel, bibliografia, lexicul și indicele general. Volumele pot fi recomandate elevilor ca lectură suplimentară. De mult așteptată de specialiști dar și de profesori este traducerea cunoscutei opere a istoricului T. Mommsen, *Istoria romană*, vol. I, București, Ed. Științifică și enciclopedică, 1987, 543 p. Lucrarea cuprinde trei mari părți: I. Pînă la abolirea regalității romane; II. de la abolirea regalității romane pînă la unificarea Italiei; III. de la unificarea Italiei pînă la supunerea Cartaginei și a statelor grecești. În anexă, un amplu studiu al istoricului Em. Condurache, *Inceputurile Romei în lumina cercetărilor arheologice din sec. XX*, care

de fapt și editează această versiune românească. Pentru *epoca medie* remarcăm lucrările: P. Braun, *Comorile incașilor. Mituri și realități*, București, Ed. Meridiane, 1987, 288 p., traducere din l. franceză, volumul are două părți, în prima tratându-se *Epopeia sudului*, adică explorarea teritoriilor din America de sud de către expedițiile spaniole și portugheze și lupta localnicilor pentru supraviețuire, iar a doua, *Epopeia nordului*, adică explorarea Americii centrale și de nord de către expedițiile spaniole, în anexă un tabel cu dinastiile împăraților incași (sec. XI—XVI); textul este însoțit de o bogată ilustrație. G. Duby, *Arta și societatea 980—1420*, București, Ed. Meridiane, 1987, 2 vol. Apărută în colecția „Biblioteca de artă”, seria Arte și civilizații, lucrarea este propriu zis o istorie a evului mediu occidental reflectat în capodoperile sale de artă, prin intermediul cărora autorul, un reputat istoric francez, oferă cititorului o frescă cit se poate de fidelă a acestei părți din continentul nostru pe o durată de o jumătate de mileniu. O ilustrație în alb-negru și color completează textul interesant prin concluziile enunțate. J. Clouas, *Lorenzo Magnificul*, București, Ed. Meridiane, 1987, 399 p. făcând parte din colecția „Biblioteca de artă”, seria Biografii, memorii, eseuri, volumul cuprinde o expunere agreabilă privind personalitatea marelui om de stat florentin în contextul epocii sale, un valoros capitol din istoria Florenței, în care este justificat pe deplin locul Medicilor în istoria republicii mercantile din sec. XV. Pagini interesante descriu viața cotidiană, arta florentină, lupta dintre partidele politice, ascensiunea lui Lorenzo la conducerea Florenței și consolidarea tiraniei în acest stat precum și faptul că în această vreme Florența ajunsese centrul Renașterii italiene. Textul este însoțit de ilustrație alb-negru și color. Lucrarea poate fi recomandată ca lectură pentru elevi. G. Lăzărescu, *Civilizația italiană*, București, Ed. Științifică și enciclopedică, 1987, 293 p. Autorul a conceput lucrarea sa ca pe o istorie a Italiei dispusă cronologic pe secole, subliniind la fiecare capitol valorile artistice și culturale științifice și politice, în concepția sa secolul al XVI-lea fiind un secol de contradicții politice și afirmare culturală strălucită, secolul al XVII-lea fiind un secol de dominație străină, iar al XIX-lea un secol de profunde implicații istorice și politice. O ilustrație bogată alb-negru și color face textul mai agreabil la lectură. În privința lucrărilor de *istorie contemporană* atrag atenția două. Prima de A. Adamovici, D. Granin, *Cartea blocadei Leningradului sept. 1941—ianuarie 1944*, București, Ed. Politică, 1987, 159 p. Traducere din l. rusă, lucrarea are la bază un material documentar deosebit și anume scrisori, jurnale, însemnări, amintiri ale acelor care s-au aflat în orașul asediat de trupele germane; pe baza lor este prezentat eroismul dus pînă la sacrificiu al locuitorilor Leningradului în timpul celui de al doilea război mondial. Se poate recomanda ca lectură elevilor și pentru paginile pline de înflăcărată dragoste de patrie. A doua de I. Micu, *Lagărul morții și al demnității*, București, Ed. Politică, 1987, 159 p. Avînd tot un caracter memorialistic, volumul cuprinde amintiri ale autorului dar și ale altor deportați în lagărele de concentrare din Germania hitleristă, care reflectă suferințele uneori inimaginabile la care au fost supuși oameni nevinovați, adversari ai regimului nazist.

În domeniul *istoriografiei străine* semnalăm mai întîi cîteva volume, instrumente de lucru utile pentru profesori dar și pentru specialiști după cum urmează: Andre Bruguière, *Dictionnaire des sciences historiques*, Paris, 1986, 623 p., 3 vol. I, A—D; II, E—L, III, M—Z, important fiind faptul că la fiecare voce a fost indicată bibliografia curentă.; M. Mourre, *Dictionnaire encyclopedique de*

l'histoire, Paris, 1986, 8 vol. ediție nouă, prima ediție în 1978. vol. I A—B, II, C, III, D—F, IV, G—J, V, K—M, VI, N—P, VII, R—S, VIII, T—Z. textul însoțit de o ilustrație bogată. * * * *Dictionnaire d'histoire de France*, Paris, 1986, 1076 p. elaborat de un colectiv de specialiști sub direcția lui A. Decaux și A. Castellet, ilustrație bogată alb-negru și color, hărți, planuri, scheme, etc. G. Matore, *Le vocabulaire et la société médiévale*, Paris, 1985, 336 p., în cele trei părți (I. Originile, II, Vechea limba franceză, III Evul mediu), sînt prezentate particularitățile vocabularului limbii franceze din evul mediu pe probleme, de ex. corpul uman, costumul, viața cotidiană, viața economică, feudalitatea, războiul, justiția, etc. Tot ca instrument de lucru poate fi privită și lucrarea D. Năstase, P. Marinescu, *Les actes roumains de Simon Petra (Mont Athos), Catalogue sommaire*, Atchenes, 1987, 156 p., volumul cuprinde rezumatele a unui număr de 773 acte din secolele XV—XIX cel mai vechi fiind din 15 martie 1433 ; pe categorii aceste acte sînt : hrisoave domnești, hotărîri ale sfatului domnesc, acte orășenești, de stare civilă, acte juridice, patriarhale, mitropolitane, etc. În limba slavă și română, originale și copii, etc.

Din categoria lucrărilor de interpretare menționăm : Fr. Conte, *Les slaves : aux origines des civilisations d'Europe centrale et orientale (VI-e—XIII-e siècles)*, Paris, 1986, 736 p. apărută în colecția „Evolution de l'humanité“, cuprinde o istorie a slavilor din epoca precreștină sub toate aspectele (economic, social, cultural, politic), legăturile lor cu diferitele state europene și orientale ; printre altele se dau referiri la contactele lor cu poporul român din spațiul carpato-danubian-pontic în secolele V și VI ; A. Maalouf, *Les croisades vues par les arabes*, Paris, 1983, 318 p. O viziune nouă asupra cruciadelor care apreciate de localnicii din Siria și Palestina, aceste expediții au fost considerate adevărate invazii ale armatelor statelor occidentale europene. Iată titlul capitolelor lucrării ; I. Invazia, 1091—1100 ; II. Ocupația 1110—1128 ; III, Riposta, 1128—1146 ; IV, Victoria 1146—1187 ; V. Amânarea 1187—1244 ; VI. Izgonirea 1244—1291, autorul a utilizat cronicile arabe mai ales ca unele din ele fuseseră publicate de Francesco Gabrieli, *Chroniques arabes des croisades*, Paris, 1977, de fapt lucrarea este o istorie medie a arabilor și musulmanilor în raport cu Occidentul ; I. A. Leviski, *Gorod i feudalizm v Anglii*, Moscova, 1987, 285 p., volumul este o culegere de studii și articole publicate postum (autorul a dispărut în 1970), în care sînt tratate cîteva probleme interesante de ex. domeniul englez în secolul XI, caracterul gildelor din Anglia în secolele XI și XIII, legătura dintre sat și oraș în Anglia în secolele XI—XIII, redacția volumului aparține medievistei E. C. Gutnova. ; Frantisek Surahel, *La revolution hussite une anomalie historique*, Paris, 1985, 131 p., autorul dă o nouă interpretare mișcării husite pe care o considera o revoluție cu pronunțate caractere burgheze, o ipoteză de lucru, așadar o revoluție în secolul XV înaintea revoluțiilor din sec. XVII, care au inaugurat epoca modernă, de fapt o reluare a tezei formulate de Louis Blanc care văzuse în husitism prima verigă de lanț a reformelor și revoluțiilor europene * * *, *Les monarchies*, Paris, 1986, 328 p., lucrarea cuprinde Comunicările prezentate la un colochiu organizat în 1981 în care sînt abordate o serie de aspecte mai puțin cunoscute în tratarea problemei de ex. teoriile cu privire la monarhie în evoluție istorică, modul de succesiune, principiul de succesiune ereditar și electiv, etc. O atenție deosebită se acordă monarhiei din Franța în evul mediu și în epoca modernă. Atrage atenția comunicarea lui I. Francois Noël, *Principiul electiv și succesiunea în statele Europei moderne (sec.*

XVI—XVIII) (p. 171—182), Interesante mai sînt și cele relativ la monarhia în Africa și Asia : Alan. W. Fisher, *The Crimean tatars*, Stanford, 1987, 264 p. Lu-crarea cuprinde trei părți : I. Hanatul tătarilor din Crimeea ; II. Tătarii din Cri-meea în Imperiul rus ; III. Tătarii din Crimeea în U.R.S.S. În ceea ce ne pri-vește credem că cele cuprinse în partea I pot completa informațiile cunoscute pînă acum în această privință de vreme ce sînt analizate probleme ca : originile ha-natului, hegemonia otomană în Crimeea, sistemul politic al hanatului în politica europeană orientală ; în anexă, o bibliografie, glosar și indice. În ceea ce ne pri-vește sînt puține știri despre relațiile tătarilor din Crimeea cu românii, dar se pot completa din altă lucrare vezi Al. Gonța, *Romanii și Hoarda de aur 1241—1502* München, 1984, 192 p. + 1 h ; * * * *East Central European Society in World War I*, New York, 1985, 623 p. apărut în colecția „Război și societate în Europa centrală și de est sec. XX“, volumul este o culegere de articole privind țările europene în timpul primului război mondial (Imperiul habsburgic, Bulgaria, Polonia, România, Serbia, Muntenegru). Semnalăm pe cele aparținînd unor istorici români dar și străini care au abordat probleme privind participarea României în acest război de ex. general locot. Ilie Ceaușescu, *Armata română în primul război mondial* ; Glenn E. Torrey, *Campania armatei române în 1916, impactul beligeranților* ; I. Ardeleanu, *Combatanți români în Italia pe timpul războiului* ; Fl. Constantiniu, *Frontul pe pămîntul patriei 1914—1918* ; Glenn E. Torrey, *Alăturarea României pentru intervenție, Brătianu și Antanta* ; I Bouillon. G. Vallette, *Münich*, Paris, 1938, 231 p., apărută la împlinirea a 50 de ani de la acest eveniment de importanță europeană („Acordul de la München“), lucrarea reprezintă o evocare a diferitelor aspecte ale problemei, urmată de sublinierea greșelilor săvîrșite de diplomații occidentali, care au deschis astfel drumul Germaniei hitleriste către agresiune împotriva tuturor statelor de pe continentul nostru și au ușurat acesteia atacul împotriva Poloniei, care a declanșat cel de al doilea război mondial ; în anexa, o cronologie pentru perioada 30 ianuarie 1933—31 martie 1939 ; Ramon Serrano Suner, *Espagne 1931—1945*, Paris, 1984, 261 p. Avînd caracterul unei autobiografii, volumul permite autorului să prezinte o frescă a istoriei Spaniei de la instau-rarea Republicii pînă la sfîrșitul celui de al doilea război mondial, cu amănunte puțin cunoscute pînă acum, ținînd seama că aceasta a fost una din personalitățile politice de frunte la conducerea țării după dictatorul Franco, și care în 1942 a intrat în disgrația acestuia. * * *, *Histoire de l'Asie du sud-est, revoltes, reformes, révolutions*, Lille, 1981, 279 p. O culegere de articole privind evenimentele începînd din ajunul primului război mondial și încheind cu revoluția din Vietnam, care au avut loc în Indonezia, China, Vietnam, Cambodgia și Singapore. Informa-ția provenită din arhive pune în circulație științifică noi materiale care îmbogă-țesc cunoștințele de pînă acum, relativ la aceste țări din sud-estul Asiei ; I. K. Fairbank, *The Great chinese Revolution : 1900—1985*, New York, 1986, 397 p. Prin-cipalele capitole ale lucrării sînt : I. China imperială tîrzie, ascensiune și schim-bare 1800—1985 ; II. Transformările din Imperiul chinez tîrziu 1895—1911 ; III. Epoca primei republici chineze 1912—1949 ; IV. Republica populară chineză 1949—1985 ; textul este completat cu hărți, o listă a izvoarelor istorice și indice.

CONSTANTIN ȘERBAN